

FLOR DE CARD

SANT LLORENÇ DES CARDASSAR

JUNY DE 1991 * N° 173

**Amb aquestes mescladisses
que han fet per s'Ajuntament,
sa feina, segons sa gent,
se perdrà per ses bardisses;
que amb tantes de corredisses
per no quedar-se tots sols,
tant si vols com si no vols,
n'hauran deixat tocats d'ala
i pareixerà, la Sala,
una olla de caragols.**

Si normalment és difícil posar-se d'acord a l'hora d'establir uns pactes que permetin la governabilitat del municipi,enguany, per la gran diversitat de grups que aconseguiren representació a l'Ajuntament sembla que se n'ha duit la marilla. Fins al darrer moment es va mantenir el dubte sobre qui agafaria la vara, encara que les messions es decantaven cap al representant de la UIM, en Miquel Vaquer.

Pel que s'ha vist, els pactes no s'han establert seguint criteris ideològics, sinó personals, tota vegada que tant la dreta, com el centre, com l'esquerra estan dividits, la meitat en l'equip de govern i la resta a l'oposició. De l'altra manera, en vista que la majoria dels vots han anat cap als partits de centre-dreta -entre PPUM, UIM, CDS i CB compten amb set regidors- sembla que hagués estat lògic que fossin aquests grups els qui duguessin el maneig de la Sala, però una vegada més les filies i les fòbies personals, juntament amb un discutible afany d'agafar tallada sigui amb qui sigui, han estat decisives per tombar la balança.

També sembla evident que a l'hora de repartir-se les feines, en lloc d'esser els regidors els qui s'adaptassin a les comissions han estat aquestes les que s'han hagut de confeccionar a la mida de cadascú. Així ens trobam amb situacions tan sorprenents com que la Cultura i l'Educació estan repartides entre quatre delegacions; l'Esport entre dues; el cadastre, clarament lligat a la recaptació dels impostos, no està dins Hisenda, etc. Es possible que si tothom duu el que li agrada facin la feina més a gust, però serà precís que hi hagi una forta col·laboració entre ells i es posin d'acord per establir les estratègies, que no seria lògic, per exemple, que els tres representants municipals de les escoles de Sant Llorenç, Son Carrió i Sa Coma seguissin criteris diferents.

El que sí lamentam és que per primera vegada d'ençà que hi ha democràcia no s'hagi considerat oportú crear una comissió de Cultura. Ens atracam al centenari de la constitució de Sant Llorenç com a vila independent, i per aconseguir la prestància que l'esdeveniment requereix serà necessària la col·laboració de tots. No creim que marginar el partit més votat, l'anterior batle o el PSM a l'hora d'aportar opinions en aquest sentit sigui el camí més adequat.

En fi, això és el que hi ha. Facem vots perquè les veus que pronostiquen poca durada a l'equip de govern s'equivoquin, si això és el que convé a Sant Llorenç.

Flor de Card

Revista d'informació general de Sant Llorenç des Cardassar.
 Adraça: carrer de Sant Llorenç, 36
 Telèfon: 569119
 Publicitat: Maria Galmés * Telèfon: 569509
 Juny de 1991
 Número 173
 Edita: Centre Cultural Card
 Imprimeix: *Apòstol y Civilizador* (Petra)
 Dipòsit legal: 765-1973
 Director: Josep Cortès i Servera
 Consell de Redacció: Felip Forteza
 Maria Galmés
 Guillem Pont
 Guillem Quina
 Pere Josep Santandreu
 Antònia Servera
 Guillem Soler
 Miquel Sureda

Col·laboren

		Portada
Josep Cortès	Caragols	
	Espipellades	3
	Tal dia com avui	12
	Crònica informal	14
Aina Salas	Tertúlies: <i>Caçadors</i>	4
Carles Gil	Himne al Cardassar	7
Vives/Calafat/Bassa	Centenari a Son Carrió	7
Roig/Simonet	El Molí d'en Gras	8
Sol, i de dol	Batec	10
	Aida	13
Pere J. Santandreu	Els estels que viatgen	11
Sintagma	Tosca	13
Flanagan	La negra	13
Xesc Umbert	El temps de maig	16
Antònia Garcia	Gastro..."mania"	17
Maria Galmés	Si lleu...	18
	Demografia	18
	Comptabilitat	
Voltor	TV3	19
A. Pérez Ramos	El matrimoni a Mallorca	19
Guillem Pont	Sant Llorenç, ahir	20
Bel Nicolau	Distribució	

Nota

Els articles apareguts en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus propis autors, exceptuant l'editorial, del que es fa responsable el director i l'equip de redacció.

Perquè vos faccu una idea de fins a quin punt alguns polítics duen ses cucales ormejades i tenen s'enteniment enterbolit, vos ne contaré una de bona. Resulta que na Jerònia d'es Pou Vell i sa meva veïnada tenen un opel blanc cada una, i com que sempre el veuen aturat davant cameva, un polític d'aquests que fan moltes passes per veure si aglapiran un troç de tortada estava tot preocupat -i supòs que també espantat- perquè se pensava que jo era s'assessor polític de na Jerònia. Dic jo que no li deu retre gaire sa feina si tot lo sant dia fa voltes amunt i avall per mirar si espigola qualque indici que pugui ser favorable an es seus interessos. Tanta sort que sa veïnada no se va comprar un BMW, que si s'arriba a pensar que era en Busco es qui cercava una opinió, el dimoni n'hagués passat!

S'altre dia sa meva dona va telefonar a sa unitat sanitària per demanar hora per una consulta i s'hi va posar -supòs- es municipal de torn. Com que encara no devia estar segur de com funcionava la cosa ho va consultar amb na Jerònia i, deixant es telèfon damunt sa taula i amb un to que sa meva dona va considerar més de mig despectiu, li va dir: *Es una forastera.*

I jo, que me pareix que no me poden acusar de no lluitar per sa nostra llengua, sa nostra cultura i es nostro poble, dic, perquè me sap greu, que és una llàstima que dins es mallorquins encara quedin caps de fava que se pensin que tot lo que ve de fora és dolent. Però, què hem de fer? Ja se sap que allà no n'hi ha que no n'hi cerquin.

¿A voltros vos pareix que en Gabaldon, aquell periodista (!?) que escriu per *El Dia*, deu cobrar per publicar aquelles parides? Es dia abans de triar es batle va assegurar que ho seria en Mateu Gostí, recolzat p'es carrioners i en Tomeu Carbó, i fins i tot apuntava sa possibilitat de que fos en Toni Cuc es qui s'assegués a sa cadira d'enmig. Amb exemples com aquest no és gens estrany que an es diari li diguin *Es Mentider.*

Jo no sé com deu esser, però me va fer sa impressió que en Tomeu Busco -ex-parent meu, segons ses seves paraules- estava més xalest es dia de ses eleccions que no es dia que triaren es batle, i això que quan ell duia sa vara pareixien carn i un gla amb en Miquel Falera.

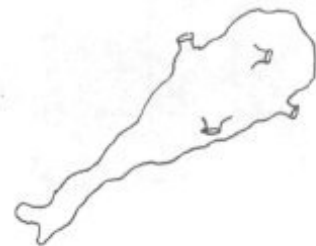
Ara lo que hauran d'aclarir es si es PP no aconseguia sa batlia per mor d'en Falera o si en Falera no l'aconseguia per mor d'es PP. O si es que feien més mal an es PP eren es qui l'enrevoltaven de darrera...

I, com a despedida momentània d'es càrrec, vull donar s'enhonabona an en Pedro de Son Vives per haver deixat un cartell dient que a ses eleccions de 1995 tornaria entrar a rotlo. Es digne d'admirar i crec que val la pena treure's es capell i dir-li: *Xapó!*, per esser s'únic militant del CDS en tota Espanya que encara té coratge de sobreviure. Queda demostrat, una vegada més, que es coratge és lo darrer que se perd i que és lo únic que poden donar sense tenir-ne.

Fonts generalment ben informades m'han assegurat que si no donaren sa vara de batle an en Falera no va esser per por de que no els ho assatjàs per ses costelles, sinó perquè sa que tenen ja no fa sa planta que sa solemnitat de s'acte requereix.

D'aquí a una temporadeta, quan en Tomeu Bovet hagi tornat agafar es tranc a s'aixa i an es puntacorrent -que diven que l'ha perdut de tant de temps que ha estat ocupat amb ses tasques municipals-, en faran una de nova de teca de Birmània, que segons com la mirin té un color com a rorenc que no dirà malament amb sa composició d'es Consistori. Lo fotut és que diven que destenyeix i fa taques per tot allà on degota!

Un bona prova de que en Falera va construir s'Ajuntament així com Déu mana és que es dia que el tornaren fer batle es fonaments no tremolaren gens i aguantaren perfectament sa barrumbada.

No i això que n'hi havia que se pensaven que tot faria ui quan es socialistes o es carrioners l'anomenaren en veu alta, que amb sa llenya que els va donar sa passada legislatura per lo d'es programa de festes o amb ses declaracions a revistes anteriors, ets auguris no eren massa favorables.

Recordem lo que va dir tot just haver-se firmat es pactes de s'anterior legislatura (Flor de Card, nº 130): *"Es un pacte anti-natura que no crec que vagi bé, perquè s'han mesclat unes persones de dretes amb altres d'esquerres i és molt difícil que se puguin compaginar ets uns amb sos altres. Me pareix que no durarà gaire"*.

Caçadors

Textes: Aina Salas
Fotos: Josep Cortès

A la fotografia,
Miquel Jaume "Comís", president de la societat de caçadors "La Veda",
Jaume Puça, caçador veterà.

S'activitat humana de subsistència més antiga és sa caça. Ha estat un complement prteinic molt important a ses zones rurals fins fa ben poc temps. Se sortia a caçar perquè lo que s'agafava, un poc de carn de porc feta embotits i qualche gallina o pollastre que tenia un "accident" - molt entre cometes, que vos dic que n'hi havia que tenien un dret encertadíssim a s'hora de tirar una pedrada-, era s'única carn que menjaven. I en aquest temps de messes i assolellades, quan sa sobressada ja s'havia fet avall, -lo mateix que es sarró-, hi havia molts de desanaments, afluixades i desmais per manca de "teca". Per tant, totes ses ajudes que se podien donar a s'olla eren apreciades. Avui, gràcies a Déu, tot això, p'es més vells, no és més que es record d'un temps passat, i a noltros mos sembla més una rondalla que sa realitat.

I per esbrinar lo que és sa caça a finals d'es segle XX a Sant llorenç, hem convidat a ses següents persones: en Miquel Jaume "Comís", president de sa societat de caçadors de Sant Llorenç i Son Carrió, en Jaume "Puça" i en Miquel Vaquer

"Poll", socis molt preocupats perquè se faci un bon ús d'aquesta activitat. I això fou lo que digueren:

Aina.- Veiam, per començar, mos podrieu explicar lo que és avui sa caça. Heu de pensar que sa gent que no és aficionada, quan parla de caçadors, l'únic que veu és una gent amb unes armes sofisticades que tiren a uns animalets i que aviat no quedarà res...

Comís.- Bé, jo te diré...

Aina.- Vull dir que abans, quan partien es caçadors amb sos cans, a més de

ser poquets, era una cosa més artesana, més de tradició i de sebre ensenyar es cans, en fi..., no sé com explicar-ho, però és clar que pareixia que ses forces entre caça i caçadors estaven més igualades que ara, amb aquesta escopeta tan perfecta...

Jaume.- Sí, tens raó. A vegades te sap greu haver-la morta.

Aina.- Això que deis, és trist.

Jaume.- Sí, trist. Te quedes sense res.

Comís.- Sa caça és com tot, que ha anat a més. Abans hi havia 20 caçadors a Sant Llorenç. Ara, sa nostra societat, que és de Sant Llorenç i Son Carrió, té 300 socis. Sa caça diven que és un esport, però és molt especial, perquè mates animals.

Jaume.- Sa societat de caçadors fa molt per protegir sa caça, però no hi ha manera, perquè n'hi ha un parell que no tenen bardissa i ho voldrien matar tot en un dia. Només frissen de que amollin aviat.

Miquel.- Bé, això és un sector de socis i afortunadament de cada vegada és més petit. Sa gent, a poc a poc, se consciencia, perquè ningú no caça per necessitat. Es una afició i s'ha de cuidar. Primer, si te'n podies dur quatre conills a cateva no te'n duies dos, perquè es jornals eren magres i si tenies una família a mantenir tot era una ajuda. Ara això no passa. Sa gent va a caçar per afició i creu que lo més important és sortir, fer una volta per foravila, i si duus un conill, idò molt bé. No hi ha es perquè dur-ne tres.

Aina.- Però, i això que és sa realitat?

Miquel.- A sa majoria d'es casos, sí. Ara, a tots, desgraciadament, no.

Jaume.- A sa nostra societat jo diria que és real, però hi ha quadrilles que no ho fan així.

Miquel.- Noltros estam xerrant de sa societat de caçadors de Sant Llorenç i Son Carrió. Lo que passa a Son Servera, a Artà o en es vedats privats és una altra qüestió. N'hi d'aquests privats que, perquè paguen, ja creuen que tenen tots es drets del món. Però aquí, poc a poc, sa gent ha pres consciència i amb so pas d'ets anys, moltes reunions i un poc de branca estam molt satisfets d'es resultats.

Comís.- Només has de pensar que no tenim jurat. Ara, abans d'amollar, no sents que tirin. Jo a ses reunions sempre els ho dic, que pensin que si agafen conills abans d'hora o més d'es permesos és perquè els foten a un altre. I què me diràs si entre companys que estan dins sa mateixa societat se foten, quin com-

panyerisme hi pot haver?

Jaume.- Es temps de veda sa gent no caça. Això sí que ho hem conseguit, però es temps d'es caçar...

Comís.- I es temps d'es caçar, l'amo en Jaume, anam arreglant coses a poc a poc. Tot en una temporada no se pot comprendre.

Jaume.- S'assumpto de sa perdiu no s'ha arreglat, encara.

Comís.- S'anirà arreglant.

Jaume.- Jo crec que si poc a poc podríem conseguir que no se caçàs es matins seria un gran encert, perquè a s'alba se caça, després se berena aviat i s'hi torna, i molts, abans d'anar a dinar la tornen penjar. I duen tota sa que poden, i si els pareix que no els han vist es capvespre hi tornen.

Comís.- N'hi ha que sí, i n'hi ha que no.

Jaume.- Si només se pogués caçar es capvespres això quedaria molt limitat.

Comís.- No vol dir que no se pugui fer, això, l'amo en Jaume.

Jaume.- Se matarien dues perdius i ja està.

Comís.- N'hi ha molts que ho fan, però per desgràcia no són tots. Lo que sí hem aturat és que sa gent que fa aquestes pilleries no ho poden contar ni durles a mostrar an es bar, perquè són represos per tots.

Aina.- I a ses espècies protegides, que no les tirau qualque vegada?

Comís.- Aquí, no. No vol dir que no hi hagi qualcú que no ho faci, o bé a al-

tres llocs, però aquí no tenim cap problema. Ni amb això ni amb sos pagesos, perquè es caçadors, si feim qualque cosa és nosa; ganàncies no en donam a ningú; es trons són espantosos i sa gent s'assusta. Però ja veus sa quantitat de caçadors que hi ha i no tenim accidents. Es que hi ha sempre són d'un que cau i se fa mal ell mateix, i coses així.

Miquel.- Una escopeta és una arma de poc abast, només arriba a uns 50 metres, en fi...

Aina.- I apart d'escopeta, ja no hi ha caçadors que surten només amb cans?

Jaume.- No. Caçadors de nit, que cren es que feien nosa an es pagesos, ja s'han perdut molt.

Comís.- Aquí no n'hi ha cap.

Jaume.- Amb so posar tantes regilles i fils es cans civissencs han quedat fotuts. Pegaven a un fil i se feien molt de mal.

Comís.- He de dir ben clarament que poc a poc hem posat ordre. Lo que hi havia fa deu anys a lo d'ara és com d'es blanc an es negre. Ara ningú no ha començat a caçar i saben que ningú no els guarda. Però per una altra part tots guardam un amb s'altre. L'any passat pararen qualque llaç, que és lo més bo de fer perquè no fa renou. Enguany he anat per allà on se'n solien parar i no n'he vists.

Jaume.- Sempre n'hi ha qualcun...

Comís.- I sempre hi ha una minoria, com pertot, però noltros anam per bon camí. Quan tenim qualque problema és en temps d'es tords, perquè se tiren molts de trons i es pagesos se'n van a ses seves finquen i tornen marejats de tants de trons i tapats de perdigons. No és que els facem gens de mal, però no és agradable. I són aquestes cosetes ses que hem d'arreglar. Noltros tenim una idea molt clara de sa caça, però hem de reconèixer que no tots pensen igual i no concedeixen cap dret an ets animals. Ja estam que sa caça està an es servei de s'homo, com es pollastres o es porcs, però és clar que no se pot matar tot.

Miquel.- Un caçador estima sa caça i la cuida. Hem de pensar que per poder caçar n'hi ha d'haver. Un caçador és un protector de sa natura.

Comís.- Es fet de que cada any se pugui sortir a caçar és perquè en queda. Es conills tenen molts de contraris, perquè apart de sa *mixomatosi* ara s'han contagiats amb un virus que, ben grassos i ben rumbosos, els trobes morts. Si no tenguessin malalties en sobriarien molts, apart de que fan molt de mal. Si s'aturen a ses meloneres no deixen res.

Miquel.- Si no hi hagués caçadors se posaria una conillada que es pagesos tornarien locos.

Jaume.- En dos anys no se podria sembrar.

Miquel.- Basta veure ara matex a Austràlia és problema que són. Els maten a garrotades o així com poden, que seria caríssim tirar-los trons. Noltros estam orgullosos de sa nostra societat. Fa tres anys mos donaren es títol de "Societat Exemplar". De cada any anexionam terrenys i no mos n'han pres cap. Ara bé, si hem d'arreglar un camí an es pagesos, ho feim, i si els hem de posar regilles, en posam. Ses relacions entre es caçadors i es pagesos són bones.

Aina.- I és molt car?

Miquel.- Es caçar en sí mateix és barat, però pot tornar molt car. Si parteixes de sa base que es sortir a caçar és anar a fer una volta per foravila, una escopeta se pot comprar per 10.000 o 15.000 pessetes, una llicència de caça en val 3.000 i un carnet d'una societat, unes 6.000. Amb 25.000 ptes. ja està llest per partir, i després se tracta de tirar un parell de cartutxos que valen 25 ptes. cada un. Ara bé, també n'hi ha que lloguen vedats que valen lo que sigui: 150.000 o 300.000... i no dic es més cars; un bon

ca... Lògicament, en ses primeres condicions matar quatre conills duu molta feina, i dins un vedat d'aquests de categoria p'entura duen 25 o 30 conills en es cotxo, però...

Comís.- Jo trob que es vedats privats, esportivament, són es que ho fan més

malament, perquè com que paguen molt no se posen limitacions i van a fer net. Jo trob que està mal fet.

Aina.- I ses normes, cada societat posa ses seves?

Comís.- ICONA mos dóna unes directrius generals, com són sa data d'amollar, quins dies se pot caçar, etc. Després noltros encara posam més limitacions en benefici de sa caça.

Miquel.- Sobretot per evitar abusos.

Comís.- Noltros també amollam cans quinze dies abans de sortir a caçar perquè es conills s'assustin un poc, que sinó és com que fer tir. Sols no se mouen de baix de tu. En fi, feim tot lo que podem per millorar sa caça. Hem conseguit no haver de mester jurat, que val més agafar ses 800.000 o 900.000 ptes. que costa i comprar-les de caça.

Jaume.- Sa gent, a les bones, no vol creure.

Comís.- Poc a poc, sí. Hem anat per bé. No en senten, ara, de trons.

Jaume.- No, trons, no, això sí que és ver, però sempre n'hi ha qualcun.

Miquel.- I no se tracta de que tampoc facin massa mal caçant un conill amb llaç. Se tracta de que l'agafes quan s'altre no el pot agafar i, per tant, l'hi prens. I això és una falta greu.

Comís.- Es temps de caçar an es caçadors mos donen sa culpa de totes ses desgràcies que passen a foravila. Ovelles, tot l'any en surten de ses tanques, però es temps d'es caçar sempre és qualque caçador que deixa obert. A mi

m'agradaria veure-ho. Sempre hi ha excepcions, però en general són cuidadosos amb ses coses de foravila. També mos donen sa culpa de sa manca d'ocells petits, i d'això en tenen sa culpa es pesticides. Hi ha espècies que no en queda ni un: pinzans, vitrats, trencapi-nnyons, sòl.leres, cucaïades...

Jaume.- I perdiu n'hi ha perquè sa societat n'amolla. Ara n'hem amollades 300, però no rendeix.

Comís.- S'assumpto és que si no n'amollàssim no n'hi hauria cap.

Jaume.- Lo que vull dir és que són de granja i no tenen por de sa gent. Jo crec que s'espanten nius sense voler.

Comís.- Sí, són massa ximpls.

Aina.- I on podeu anar a caçar? Quins drets té l'amo de sa finca damunt sa caça?

Comís.- Noltros podem caçar a tots es terrenys de Sant Llorenç i Son Carrió que no estan vedats. Sa caça és d'es govern, i es govern, amb sa llicència de caça et dóna permís per anar a caçar allà on no està vedat. Mentres no facis mal an es sembrats o an ets arbres l'amo de sa finca no et pot dir res, i tampoc no pot caçar si no té llicència. Sa caça és d'es caçadors. L'amo de sa finca només pot ser propietari de sa caça si fa un vedat privat. Noltros funcionam com si tots es terrenys lliures d'es municipi de Sant Llorenç fossin un vedat privat nostro, i per això pagam uns drets.

Jaume.- I tots es socis tenen un paper firmat p'es president que els dóna permís per poder caçar.

Aina.- I castigau ets infractors de ses normes posades per voltros mateixos?

Comís.- Tenim molts pocs problemes. Un és que en trobis un que agafa una

llebre, que és una espècie protegida. El denunciem a sa guàrdia civil, sa denuncia segueix es seu curs i li posen sa multa pertinent. Ara, per coses petites i internes, ho arreglam amb retirades temporals d'es permís de caça.

Miquel.- Per exemple, sa llei diu que un colom que està a 50 metros d'es colomer el pots caçar. A noltros no mos pareix ètic matar coloms, perquè tots tenen amo, per això dins sa nostra societat no se poden matar coloms, i això és una falta interna nostra.

Aina.- I es caçadors, que van a més o minven?

Comís.- No, van minvant.

Miquel.- En surten molts pocs. Avui sa gent és més amant de sa natura i estan una mica en contra de sa caça.

Jaume.- Se diverteixen més en es pub.

Miquel.- Tenen unes altres idees, més alternatives: esports, discoteques... I si no han estat caçadors de joves, a una edat més madura ja no s'hi fan. Avui s'anar a caçar és més sa bauxa que dur deu conills. Tanmateix només et menges es primer.

Jaume.- I no és una carn massa bona.

Miquel.- En dur qualque cosa ja has complit.

Comís.- Sí. Es que no fan això se poden contar amb soç dits d'una mà.

Miquel.- Sa gent que duu molta caça és una gent d'una certa edat, que tota sa vida ha duit tot quant ha pogut i és difícil fer-la canviar d'idea.

Aina.- I quines espècies caçau?

Comís.- Conills, perdiu i tords. També hi ha tórteres i tudons, però aquí, a sa nostra zona, n'hi ha molts pocs.

Aina.- I lloves, visc, filats... i totes aquestes altres coses, no són vostres?

Comís.- Tot això no és caça. A vegades mos demanen si no ho aturarem, però no és cosa nostra. Això és cosa de sa guàrdia civil, ICONA, es GOB, etc.

Jaume.- Se'n paren poques, de lloves, perquè està prohibit i ses multes són molt grosses.

Comís.- Es caçadors som es que tenim sa fama de fer-ho malbé a tot, però ara, qui fa mal de bon de veres són es qui esquitxen. S'han carregat tots ets animalons petits. No sé com acabarà. S'han de trobar solucions per tirar coses que no matin això petit.

Aina.- Si per acabar voleu dir qualque cosa més...

Miquel.- Lo que vull dir, perquè avui és sa veritat, és que es caçador ja no és un depredador. Està convençut de que sa caça s'ha de cuidar i estimar perquè en poguem gaudir molts d'anys. Sa caça és un esplai, un esport, i no una manera de fer taleca. I no ha de passar d'aquí.

Comís.- I a aquesta minoria que encara no està d'acord amb això els hem de donar branca amb raó, sense i per passar es temps. A poc a poc han d'anar a puesto, i llavors tot serà una bassa d'oli.

Moltes gràcies a tots per aquestes paraules que mos heu dit. Crec que si feis lo que deis anau per bon camí, perquè sa natura sempre ha estat generosa amb aquells que l'han cuidada i no n'han abusat. Personalment, i encara que ses armes de qualsevol tipus me fan por, estic ben segura que ja no miraré tan de cap de dent a caçadors i escopeters.

Cardassar

Himne, amb lletra i música de Carles Gil

De Formentor a Lluçmajor,
de Ciutat anant a Artà,
tenim un poble senyor:
Sant Llorenç des Cardassar.

En aquest poble hi ha
s'equip millor d'es redol;
un gran equip de futbol
anomenat Cardassar.

Cardassar, Cardassar,
jugant aquí o jugant allà;
Cardassar, Cardassar,
de millor ja no n'hi ha.

No hi ha Barça ni Madrid,
Mallorca, ni Manacor.
El Cardassar amb un dit
fa un futbol com es més bo.

Centenari

L'amo en Pere Antoni Galmés Roselló, conegut per en Pedro de Son Berga, va néixer l'any 1881, i el passat dilluns dia 10 de juny complí els cent anys, convertint-se en el primer i únic home centenari. D'aquesta manera representa per tots nosaltres la figura del padri del nostre poble.

Que trobau de la festa que us oferí el nostre poble?

Bona festa. Em va agradar molt i ens feren molt de cas.

Estau satisfet d'aquest acte?

Sí, vaig trobar que em feren molta festa. L'Ajuntament, la Tercera Edat i una partida de particulars em feren regals.

Heu viscut tota la vida a Son Carrió? On vàreu néixer?

Abans vivia a Son Berga, a partir dels quatre anys. Després ens retirarem aquí quan deixarem la botiga. Vaig néixer a Manacor, on ara hi ha la impremta Muntaner.

Quan éreu jove anàreu a escola o heu fet feina tota la vida?

Vaig començar a anar a escola als 8 anys fins als 10 o 12. Més tard vaig començar a fer feina al camp i vaig obrir la botiga quan tenia 30 anys. Jo la vaig dur 28 anys, i després l'agafà el meu fill Salvador, 20 anys més.

Quants d'anys fa que sou casat?

Fa devers 70 anys. Jo en tenia 28 i na Francisca 21. Ara em record que va es- ser pel juliol de l'any 1919.

Vos recordau de quan feren l'església?

Sí fotre! Encara anava a escola. Devia

tenir 10 anys. Abans d'anar a escola ja l'havien començada. La va fer mestre Miquel Cupa, de Manacor, i el vicari en aquell temps era en Montserrat Pentinat.

Ha canviat la manera de viure d'abans a ara?

Sí, ha canviat molt. No sé si abans vivíem millor o no, però mai no faltava cap duro.

La guerra, com va influir en la vostra vida? Hi vàreu anar?

No, no hi vaig anar. En el temps de la guerra no sobrava res. Tot venia molt just i de vegades no bastava.

Què vos sembla el temps durant aquest darrer any? Recordau haver-ho vist abans?

No, no em recorda haver passat mai cap hivern com aquest.

On va néixer la vostra dona? On la vàreu conèixer?

La meva dona va néixer a Son Carrió i ja ens concixíem de petits. Ells duien el cafè de Ca'n Capirró. Fins que jo vaig tenir 18 anys no la vaig conèixer bé, perquè no baixàvem gaire d'allà dalt.

Què vos sembla la glosa que vos va fer don Gabriel?

La glosa va estar bé. El bisbe em va enviar una carta per felicitar-me als 100 anys.

Què feis al llarg del dia?

No em moc d'aquí, assegut a la cadira, passejant per aquí o dins el llit.

Què feieu quan éreu jove durant el temps lliure?

Anava al cafè i jugava al burret, que era el que més ens agradava.

Sou la primera persona que arriba als 100 anys?

Som el primer home, però abans hi havia hagut una dona, madò Francesca Genovart "de Son Viol".

Quants de fills teniu?

En vaig tenir tres, però el segon es va morir quan tenia dos mesos.

I de néts i renéts?

Tenc cinc néts i onze renéts.

Vos veis amb coratge d'arribar als 101 anys?

Això és mal de dir. Ara tenc cosetes de l'edat.

Això és el que ens ha dit l'amo en Pedro. Al llarg de l'entrevista, com heu pogut veure, ens demostra que encara gaudeix d'una memòria envejable i d'una vitalitat assombrosa.

Aina Mª Vives
Aina Mª Calafat
Jaume Bassa

Un antic molí fariner de Sant Llorenç, el molí d'en Gras, a la carretera d'Artà, passarà a ser dins poc temps una sala d'exposicions de pintura i mobles antics. S'inaugurarà amb obres del pintor mallorquí Julio Balaguer.

Quant als mobles antics, en aquests moments se'n disposa de molts pocs, degut a la gran dificultat que hi ha per trobar-los. En un principi seran decoratius però la intenció és que d'aquí a un temps funcioni com a centre de compra, restauració i venda de tot tipus de coses antigues.

De moment estarà obert al públic unes hores al capvespre, i a poc a poc aquest horari anirà augmentant o disminuint segons es vegi convenient. Les portes restaran obertes per a tota la gent que el vulgui visitar, i també es

podrà emprar per a fer-hi reunions.

El plantejament de la reforma feta no fou originàriament l'obertura d'una galeria d'art a Sant Llorenç, sinó la restauració d'un edifici que s'estava morint per moments; el fet de que estigui situat vora la carretera, per una banda, li pot donar importància comercial, però de l'altra, mirat des del punt de vista estètic, tal vegada li resti encant. Però ja se sap que no es pot tenir tot.

En aquests darrers anys s'han obert sales d'exposicions arreu de tota Mallorca. Ara bé, l'important, en el nostre cas, no és només l'obertura de la galeria, sinó la reforma de l'edifici, per la qual cosa seria interessant analitzar com s'ha duit a terme.

La restauració, feta en pla familiar, va començar pel novembre del 88 i ha tingut, per tant, una duració de tres anys, temps que es pot considerar relativament llarg per les dimensions del molí, però que ha valgut la pena.

Aquesta obra ha estat dirigida per Joan Fons "Tectes", que va comprar el molí fa uns anys i hi han posat les mans n'Elena Fons, n'Andreu Mec i en Sebastià Relles.

Per a la reforma no hi havia unes directrius prèviament establertes, sinó que s'han anat fent sobre la marxa, respec-

tant en tot moment l'arquitectura primària i anant a cercar l'origen; d'aquesta manera no es podien equivocar mai, ja que la feina de restauració, baix d'aquest concepte, consisteix en destapar coses que es trobaven tapades. Precisament el problema de molts de restauradors és carregar les formes que per elles mateixes necessiten esser senzilles.

Quan es va comprar el molí estava en

molt mal estat, però tenia cura. Possiblement s'hagués esbucat, ja que el terrat es trobava en unes condicions molt dolentes i la volta perillava per mor de la humitat.

Aquest molí té un tall i una altura que el fan molt elegant. També són d'admirar les parets interiors, que a mesura que hi anaven atracant el pic s'adonaven que eren de pedra, cosa que ignoraven abans de començar l'obra (un entès va dir que podia ésser del segle XVII).

Per a n'Elena -a la fotografia de la pàgina anterior- durant aquests tres anys el temps no comptava. Ella únicament volia que quedàs bé, que fos una obra acollidora on no quedàs un raconet sense arreglar, fet que es veu a simple vista quan un contempla l'edifici. Ella serà la que gestionarà la galeria.

El material emprat és poquíssim, bàsicament pedra i marès.

Quant als barrots de les finestres, abans ja eren iguals, i formen un creuat típic del gòtic.

També causen impacte les gruixes de les parets, fet que permet tenir fresca a l'estiu i mantenir la calor a l'hivern. Podríem dir que funcionen de reguladores de la temperatura ambiental.

El poble de Sant Llorenç, en general, està orgullós d'aquesta restauració, feta a consciència, amb gust i amb el temps suficient perquè quedàs així com toca.

Des d'aquí donam l'enhorabona a totes aquelles persones que d'una manera o de l'altra han posat el seu granet d'arena en aquesta restauració.

Aquest article s'enquadra dins la campanya de normalització lingüística que duu a terme l'Associació de la Premsa Forana de Mallorca, i que està patrocinada per la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear.

Textes: **Caterina Roig**
Aina Simonet

Fotos: **Josep Cortès**

Presa de possessió

Dissabte, dia 15 de juny, en Miquel Vaquer va prendre possessió del seu càrrec de batle de Sant Llorenç.

La sala de sessions de l'Ajuntament va quedar plena de gom en gom.

S'han repartit ja les carteres i ja han començat a treballar per a la millora del municipi.

Feis-ho bé!

Parquímetres a Cala Millor

Dia 17 de juny varen començar a funcionar els parquímetres a Cala Millor. No anam, al.lots! No anam perquè si no hi aparcam no podran fer-nos el poliesportiu, no ens canalitzaran les aigües, ni podrem...

I ara per ara no hi aparquen ni les rates.

Hem sabut que l'Ajuntament s'ha plantejat de fer targetes de resident o altres mesures *viables*.

Ja veurem!

Utilitat dels torrents

Si no ve la torrentada per l'agost, aquesta redacció(?) ha pensat i ha cregut convenient dir que no hi emporta que facin cap poliesportiu a Sant Llorenç. Per què? Ben senzill: hem pensat que per les festes, i degut a la diversa activitat que es realitza dins el recentment inaugurat torrent s'hi podria fer una marathón o una olimpíada. Així com vulguin.

I perquè no us penseu que això són bajanades nostres, us hem d'informar que les activitats diverses de què parlàvem són:

-Footing (que vol dir anar a córrer, però en anglès, que ara s'usa)...

-Corregudes amb monopatinis i/o patinets...

-Passejades en bicicleta...

Fins i tot seria una opció a tenir en compte per si a Barcelona no acaben les obres d'hora en el '92.

Fossa de morts

Un al.lot estranger, jugant-jugant, va trobar un cap de mort a la platja de Sa Coma. Ha estat aquest mes de juny.

Més envant, serioses investigacions han descobert altres restes necrològiques. Gent qualificada hi va treballar. Com que no disposam de més dades no us les anticipam.

Teniu un jardí a ca vostra? Sí? Idò cavau, que per ventura hi trobareu un tresor.

El pont d'Es Rivet

Encara que a hores d'ara no estigui acabat, ja podeu travessar la frontera aquàtica que divideix el terme costaner de Snt Llorenç i de Manacor. En cotxe. Perquè si hi anau a peu us exposau a caure dins un clot-barranc.

Si voleu gaudir d'aquestes atraccions, anau-hi aviat perquè les obres s'acaben.

Forces públiques

Des de fa un grapat de setmanes, dos jovenells llorencins estan fent oposicions per entrar de municipal dins la Sala.

Esperam veure augmentada l'eficàcia de les forces públiques municipals del terme de Sant Llorenç des Cardassar.

Sort!

Curs escolar

Aquest mes de juny és una mica bàmbol. Ha fet fred i llavors molta de calor. Hi va haver frissors, exàmens, nervis, suspensos, etc. Va acabar el curs i al.lots que botaven, altres que cercaven mestre/a de repàs (que n'hi ha molts)...

Creim, tanmateix, que els escolars llorencins, carrioners i sacomers n'estan ben contents d'acabar. Igualment hi poden estar els mestres, *senyoritas* i tutors.

Que passeu un bon estiu, divertiheu-vos molt i no faceu ni un brot de feina!

Centenari

Dia 10 de juny de 1981 va néixer a Son Carrió l'amo en Pere Galmés. Dia deu passat va complir cent anys.

Sabem per la premsa que és el primer carrioner que arriba a aquesta edat. Li volem donar, des d'aquí, els *molts d'anys*.

I a madò Francesca, la seva dona, que també en pugui fer cent junt amb l'amo en Pere. N'hi manquen ben pocs!

Tota una vida dedicada a l'ensenyança!

Dona Catalina Miquel, que va treballar com a mestra durant molts d'anys a Sant Llorenç es va jubilar dia vint-i-dos de juny.

Li volem agrair tot el temps i esforç que ens va dedicar, i li donam l'enhora-bona per tants d'anys de dedicació.

Grup Sol, i de dol

Els estels que viatgen

A na Marina

Com que encara no la coneixeu us hauré de presentar na Marina. Na Marina és una nina molt llesta, perquè llegeix molt: li agraden tant els contes com els confits, i si la voleu tenir sempre contenta regalu-n'hi un. La seva adreça és la següent:

Marina Boneta Pegellida
Carrer de les algues, s/n
0001 Terradinsmar

Sap cançons d'enamorat, perquè escolta la ràdio que té damunt la tauleta de nit. La seva mare li regalà un flabiol i l'hauríeu de veure, sona que sona, canta que canta.

Na Marina no va a escola i ja té set anys. Sembla que s'ho passa molt bé, eh?

Té una habitació plena d'elefants blaus i, a la paret, un mirall grandíols. Ella ens va explicar que havia llegit un llibre que parlava d'un país situat darrere el mirall, d'animals que treien paraules per la boca, de conills blancs amb rellotges que sempre arribaven tard per tot. D'ençà de llavors aquell mirallàs ens feia una mica de por i ben alerta a acos-

tar-nos-hi.

Na Marina dorm amb na Vinagrella. Na Vinagrella és la seva pepa de pedaç. Té uns ulls blaus pintats, com els cefants de la paret, un nassarrí vermell pintat, i una boca pintada que riu.

Són amigues de fa molt de temps. Es varen conèixer ara fa dos anys i des de llavors van a qualsevol lloc totes dues juntes.

S'inventen històries cada nit, per adormir-se. Ahir tocà la de na Vinagrella. Va ser un conte molt trist, que tractava d'una pepa d'ulls blaus i nassarrí vermell. Aquella pepa volia riure fort i xerrar amb els amics, però no podia perquè tenia els llavis cosits un amb l'altre.

No acabaren aquell relat tan trist perquè ben aviat les dues amigues començaren a somiar.

Anit toca el conte de na Marina. Ja us he comentat que era molt intel·ligent, però no us ho podeu imaginar prou si no l'heu sentida quan recita de memòria unes rondalles molt polides de fades i donzelles, i de naus voladores, i de submarins que van cap a la lluna per davall terra, i de peixassos color negre que mengen arbres sencers per berenar. La història d'anit parla dels estels que viatgen. Vosaltres, ¿sabeu què són els estels? Si no ho sabeu, us ho aclarirem, perquè na Marina ens ho va desxifrar a nosaltres.

Si, quan fa fosqueta, mirau el cel, ben amunt, veureu uns puntets amb un llum encès. I si els contemplan una estona llarga, observareu com es mouen, a poc a poc, perquè el camí del cel és extensíssim.

Na Vinagrella se situa ben devora la seva amiga i escolta:

"Això era i no era, bon viatge faça la

bruixa grassa, per a mi un pastís i per a tu una carabassa.

Molts d'anys enrere d'ara, hi havia una ciutat molt agradable, plena de jardins i jugadors, i de fonts de llimonada i sucre. Aquella ciutat era Bellveure. Hi havia castells i palaus, tots meravellosos, però cap de tan magnífic com el palau de la Serra-Mamerra.

Hi habitava el rei d'aquelles terres, En Colom Blanc. Tothom l'admirava i li tenien molta d'estima perquè escampava el bé tant com podia.

En Colom Blanc era fadrí, encara. D'al.lotes que el perseguissin en sortien ben a voler. Però si una era lletja i l'altra tenia bonys en el cap, la que venia darrere era pitjor perquè no tenia ni dents ni orelles. I així anava el festeig del rei.

La senyora de les terres veïnes, Son Malavinent, era una de les dames més belles del món. Ara bé, que fos hermosa no la dispensava del seu caràcter agre i rancorós. Ses ungles eren llargues com espines de batzer i semblava que volgués rapinyar qualcú. A na Donamal, que així nomia, li agradaria casar-se amb el rei en Colom Blanc, però no perquè l'estimàs sinó pel poder que el senyor tenia.

Però el nostre amic ocell no fa comptes de casar-se amb cap d'aqueixes dones tan poc agradoses.

A la ciutat de Bellveure hi ha una floristeria, on despatxa na Colometa Clapada. Un dia va haver d'anar a Palau per dur-hi rosers i clavelleres d'aire. El rei, des d'un finestró, la va veure dins el jardí i en quedà enamorat. Però no li pot confessar que l'estima. Però no s'hi pot casar, amb aquella perla, perquè ella no és ni senyora ni princesa, i les

lleis li ho prohibeixen. Na Colometa només ven flors.

I des d'ara, cada vespre, quan el sol ja s'ha colgat, senten una veu que canta davall el balcó de na Colometa. Ningú no sap encara qui és aquell personatge, amb aquella capa brodada, i amb aquell cant tan entonat. Qualcú ha mormolat que és un gran senyor el qui la cerca; uns altres creuen que és un moro desfressat de cristià. Però na Colometa endevina, amagada darrere els barrerons de la finestra i escoltant la veu del desconegut, que és el rei En Colom Blanc qui l'estima, envoltat de fosca.

I cada vespre, cada vespre, senten la mateixa cançoneta, i tota la ciutat badoca devora la finestra.

I cada vespre, cada vespre, na Colometa escolta el cant del qui s'amaga entre la nit i ella, cada vespre, cada vespre, se n'enamora una mica més.

I un matí, quan la gent s'aixeca, no troben ningú a Palau i la botiga de flors tancada. I tothom es demana: ¿Els hauran fets presos?, ¿Els hauran robat?, ¿Els hauran fets esclaus pirates dolents?

Qui sap la resposta és na Donamal, senyora de Son Malavinent, que, plena de ràbia, crida i crida, tota enfadada:

-El rei ha fugit amb una dona qualsevol. No ha respectat les lleis, que li ho prohibien. N'ha triada una altra i no a mi.

Però na Donamal sap que no hi ha cap llei que pugui fermar l'amor, i tota remolesta segueix dient ben fort:

-Mal llamp que el rei En Colom Blanc i na Colometa Clapada no es trobin mai plegats! Que tots dos siguin a prop i molt enfora! Això deman i això serà!

I sempre ens hem preguntat què va passar, però la veritat és que na Colometa va desaparèixer, com el gel que es fon, i res pus no se n'ha sabut.

I el bon rei quedà tot sol i la cerca cada dia i cada nit, sense aturall, amb els seus soldats i tota la tropa. I de tants que són omplen el cel: en Colom Blanc va davant davant, dins un vaixell, trescant l'espai; i darrere ell, els generals i capitans dels seus exèrcits.

¿Sabeu què són els estels? - ens demana na Marina.

Els estels són les naus del senyor de Bellveure, que cada nit, per seguir cercant l'enamorada, encenen un fanal per tenir llum i guia. I aquests estels esperen trobar na Colometa i naveguen i naveguen. Els estels, que vosaltres sabeu, viatgen cada nit esperant veure-la i no saben que na Colometa és la nit mateixa. No poden comprendre que la nit que

els acompanya tan a prop és l'estimada del rei En Colom Blanc.

I arribarà un dia, o potser una nit, que tots es trobaran, perquè l'amor desfà encanteris".

I així acaba el conte d'anit, dels estels que viatgen. Uep, no faceu renou que na Vinagrella s'ha adormit. Na Marina Boneta Pegellida vol que li escrigueu cartes i li envieu les vostres històries. Li agradarn molt: L'altre dia, d'un amic seu li arribà un dibuix de na Donamal que, de tant que havia engreixat, va reventar. Per què no n'hi enviau, de dibuixos. Ja teniu la seva adreça: La recordau?

Marina Boneta Pegellida
Carrer de les algues, s/n
0001 Terradinsmar

Pere J. Santandreu Brunet
Abril 1991

Tal dia com avui

Ara fa 15 anys

Que es començaren a fer passes per muntar a la vila un Centre d'Esplai.

Ara fa 10 anys

Que el Cardassar va pujar de categoria: 1ª regional.

Que don Andreu va arribar als 70 anys i es va jubilar. Un grup d'amics li organitzà un sopar a Sa Coma.

Que l'Ajuntament va acordar crear la plaça de cabo.

Que el Card en Festa es va integrar a la Federació de Grups de Balls Mallorquins.

Que la biblioteca Mn. Galmés es va adherir a la xarxa del Consell.

Ara fa 5 anys

Que en Pere Torres va deixar la presidència de l'APA. El substituí en Guillem Soler.

Que les monges abandonaren el poble de Sant Llorenç, després d'haver-hi estat cent cinquanta anys. El convent fou comprat per l'Ajuntament. En el moment d'anar-se'n en quedaven vuit: sor Catalina del Camí, sor Joana Maria de la Victòria, sor Francesca dels Dolors de Maria "sor Francisqueta", sor Catalina dels Sagrats Cors, sor Isabel del Sagrat Cor, sor Maria de l'Assumpció, sor Catalina del Santíssim i sor Francesca de l'Esperit Sant.

Que se celebraren eleccions generals. A la vila l'AP va treure 669 vots, el CDS 603, el PSOE 464, el PRD 278 i el PSM 168. Va anar a votar un 69'65% dels electors.

Comercial
ES PUIG, c.b.

C. I. F. E - 07303704

Instal·lacions Sanitàries

Carrer Nou, 37
Telèfon 83 82 99

07530 SANT LLORENÇ
(Mallorca)

Tosca

El passat dia 28 de maig es va reposar, a l'escenari del teatre Principal de Palma, el que fou el gran èxit de la temporada passada: l'òpera Tosca, de Giacomo Puccini, al meu parer, una de les millors composicions del seu autor i de l'operística mundial.

L'any passat ja vàrem poder apreciar les fantàstiques qualitats de la veu de Pauletta de Vagn (Tosca). Impressionant en els *fortes*, la seva veu perd qualitat en la tesitura mitja i sofreix clarament en els *pianos*; la seva dicció és imperfecta, tirant a incompreensible en alguns passatges. Així i tot compona una esplèndida Tosca plena de força i de caràcter, com toca ésser. La resta de cantants varen complir en general amb el seu paper; excessivament estàtic Giorgio Tieppo (Caravadosi), amb una veu poderosa però desigual en la transició cap als aguts; decepcionant Vicente Sardineiro (Scarpia) en l'escena del Te Deum, una de les més belles de l'òpera, correcta en el segon acte.

Un capítol apart per a l'orquestra, que ha millorat notablement des del primer títol, gràcies a la bona direcció del mestre Monica, que ha hagut de lluitar amb la ja tristament tradicional apatia i manca de musicalitat de la secció de corda, que demana a crits la jubilació d'alguns dels seus components.

Amb Tosca es clausura la cinquena temporada d'òpera del teatre Principal, i caldria dir, a manera de resum, que ha estat una temporada digna i equilibrada en els seus títols (un Mozart, dos Verdis i un Puccini), observant-se, d'any en any, una notable millora en la qualitat de les produccions, malgrat la megalomania i la incompetència d'alguns dels seus dirigents. I aquesta millora passa pel definitiu assentament del cor del teatre, en progressió constant des del canvi de director, i l'estabilització de l'orquestra, amb problemes a resoldre encara.

Per acabar, una demanda als responsables polítics: que continuïn donant suport a una empresa que ha arrelat fortament dins la societat mallorquina i no escatimin els doblers.

Sintagma

Aida

Encara que sigui una mica tard volem fer un breu comentari de l'òpera Aida, que es va representar a finals del mes d'abril al teatre Principal de Ciutat.

L'òpera Aida és una producció del teatre Principal, pensada sobretot per aquest marc teatral. Em sembla una mica difícil, però no impossible, poder dur aquesta producció a altres teatres; prova d'això, si no ens han informat malament, és que sembla ésser que l'any que ve es tornarà reposar.

Per situar-nos una mica, aquesta òpera va ésser estrenada per primera vegada el desembre de 1871. Està inspirada en l'antic Egipte faraònic.

Cal destacar la soprano Pauletta de Vaughn, que va representar molt bé aquest paper, no gens fàcil, d'Aida. Una de les altres coses que volíem destacar fou la gran qualitat dels tres cors que representaren aquesta òpera: el del teatre Principal, el de Calvià i el cor "Es Taller", tots tres dirigits per Francesc Bonfín. En un moment on apareix tot el cor i els solistes va ésser emocionant el pensar que sobre l'escenari hi estaven cantant unes 350 persones.

Un dels altres protagonistes fou Sylvia Corbacho en el paper d'Amneris. Dels altres protagonistes també destacaríem el que protagonitzava la tesitura de baix.

El que no fou rellevant va ésser l'orquestra del teatre. En certs moments pareixia com si no tengués director. Allà on hi tocava haver les brillants notes de les trompetes, pareixia com si els faltàs l'alè als trompetistes i quasi s'havia de fer un esforç per sentir-les. Esperem que segueixin millorant-se, ja que així mateix es va notar una mica de diferència amb el *Così fan tutte*.

No volem deixar de dir que aquesta òpera fou escrita per Giuseppe Verdi.

NOTA.- La novetat d'enguany ha estat el traductor simultani situat damunt l'escenari. Així les persones que vulguin seguir el text ho poden fer.

La nostra decepció ha estat no perquè el traductor passàs el text al castellà, sinó perquè això denota la poca sensibilitat per part del Consell Insular de Mallorca en relació a la nostra llengua. Si no són els nostres organismes autonòmics els qui utilitzin sempre el català, si no són ells, que són els representants del poble mallorquí, els que potenciïn l'ús, ens sembla que la nostra situació sociolingüística no millorarà.

Senyors consellers, no us n'heu temut que el poble mallorquí comença a sebre llegir en la seva llengua? Què són polítics mallorquins o polítics de Madrid? No ho sabem!

Grup "Sol, i de dol"

La negra

Els havia costat decidir-se. Els remordiments pel que podia passar, ells que havien rebut una educació tan a l'antiga, els ho posaven molt costa amunt, sobretot perquè no podien deixar de banda la possibilitat de que hi quedassin uns quants innocents, potser fins i tot amics seus, però no tenien altra sortida si volien treure el carro. Lo primer és lo primer, i pel camí que duïen, si no els escalivaven un poc estaven abocats a la ruïna, que entre hipers, sùpers, continents i placers la botiga ja no donava terra per una pipa. En casos així, si un havia de fer cas a la consciència els grossos se'n durien tot l'avantatge i de cap de les maneres no ho podien consentir. Ho havien de fer i ho farien. No quedava més remei.

En Pere, per donar més ressò a l'acte, havia espolsat aquell mobilet mig retut que feia racó davall un caramull de sacs, a la cotxeria, i l'hi havia col·locat unes beaces que havia trobat damunt el sòtil. Dedins, ben amagades, dues bombones de butà mitjanceres, d'aquelles que posen als llums, enrevoltades de barrobins connectats a un despertador que havien comprat feia un parell d'anys a la joieria de les Ordines. No podia fallar, ho havia vist a les pel·lícules.

El dimecres a vespre, quan els cassiners hagueren tancat i ja no es veia una ànima pels carrers, poc a poc, per si de cas, s'endugué el mobilet-bomba a la plaça de l'Ajuntament i l'aparcà ran del corral de ca'n Barbot, entre aquelles dues o tres parades de placers que li fien la clientela de la botiga.

L'endemà, devers les deu, una forta explosió que trencà tots els vidres de l'Ajuntament i omplí la placeta de pomes, tomàtigués, lletugues i sang va obligar el cabo a desallotjar la Sala, no fos cosa que els fonaments se n'haguessin ressentit i hi haguessin perill d'esbucament, com a la casa de la plaça Nova.

Flanagan

Encara que no em convidassin oficialment, el dia 20 de juny, ben mudat, clenxa feta, ulls espolsats i orelles escurades vaig anar al ple del repartiment. La veritat, no és que estàs molt endarrerit de com es xaparien els trastos perquè la gent ja en parlava pel carrer, però m'interessava veure quin cantet faria cadascú dins la seva nova funció.

D'entrada ja vaig quedar gratament sorprès perquè havien aferrat tres papers amb cel·lo reservant lloc per a la premsa -supòs que un per en SEVA, un altre per en Meco i l'altre per a mi-, encara que només hi compareixéssim els dos darrers. No és que quedassin de lo més curiosos, i esper que en el futur en col·locaran de més definitius, però és un detall que s'agraeix. Per cert que em moria d'enveja quan veia la gran quantitat d'informació de què disposava en

Llorenç sobre la composició de les delegacions i comissions mentre que jo havia d'escriure a la brava per poder aglupir qualque cosa. Si ve del cas que pos alguna barbaritat no us véngui denou i perdonau-me, però la meua velocitat copiadora sempre ha deixat molt que desitjar.

Com és natural en Miquel Falera es va asseure a la cadira d'enmig, que per això és el batle, i a la seva dreta s'hi col·locaren el PSOE, el PPUM i la CB; a l'esquerra, la UIM, el CDS, el GISC i el PSM. Es de suposar que aquesta distribució només tenia un caràcter purament físic i pràctic, tota vegada que és tan dubtós que puguin ubicar políticament na Jerònia a la dreta com els carrioners a l'esquerra, segons es desprèn de les seves manifestacions i a la vista dels esdeveniments més recents. De totes maneres, el temps, com sempre, dirà la darrera paraula, que ja se sap que la diferència entre un roig i un pell roja és que aquest darrer es distingeix clarament per la pell mentre que el primer ho ha de demostrar amb els fets.

-Hi devia estar xalest, el batle.

-Tu diràs, ha hagut d'estar dotze anys en llista d'espera.

-I ha canviat molt de maneres de la

darrera vegada que ho va ser ençà?

-Encara és un poc prest per dir-ho, però en Toni Cuc va trobar que era ben el mateix.

-O ja hi va haver renou?

-Va bastar bé. Resulta que en Toni va demanar que li explicassin un poc les competències de les delegacions de Son Carrió, Cultura i Sanitat i el batle va trobar que "no havia d'entretener la comèdia, que si volia demanar res que ho fés per escrit i que tenia dos minuts per dir lo que trobàs. I s'ha acabat!".

-Sagrades!

-I en Toni, evidentment, es va empujar i va començar a punyir. Una de les coses que més va criticar va ésser que no es creàs comissió de Cultura, ni d'Educació, ni de Festes, deixant aquests camps en mans dels respectius delegats.

-I com és que no han creat comissió de Cultura?

-Jo no ho sé, però me pareix que ningú no la volia, com que no confien que hi hagi gaire dobbers per dedicar-hi... Però en Paler va dir que si ho trobaven en podien crear una.

-Jo fos d'ells ho deixaria anar, tanmateix què té més! I quina diferència hi ha entre delegacions i comissions?

-Segons el meu veure, una delegació està integrada per una persona a la qual

el batle ha *delegat* una sèrie de tasques que inicialment havia de fer ell mateix. Es un càrrec de confiança que pot canviar sempre que ho consideri oportú i en el qual, per tant, no hi té cap feina l'oposició, ja que la llei no contempla la possibilitat de que hi estigui representada. El *delegat* pot fer i desfer sense que hagi de donar cap explicació a ningú que no sigui el batle. A les comissions, en canvi, tenen dret a estar-hi tots els regidors que ho desitgin, i, com que només són informatives, no tenen cap tipus de poder executiu, havent de traslladar al plenari totes les seves propostes.

-I ha fet molts de delegats?

-Sis. Una delegació per cada un dels qui comanden.

-I quines són?

-A en Joan Paler l'ha fet delegat i president de la comissió d'Hisenda, a més de delegat de Cultura i Festes; a en Tomeu Bovet, delegat i president de la comissió de Manteniment i representant al Consell Escolar de Sant Llorenç; a na Jerònia delegada i presidenta de la comissió de Sanitat i Benestar Social, a més de delegada d'esports no competitiu i dels col·lectius marginats, representant de l'Ajuntament al Consell Escolar de Sa Coma i segona batlessa; a en Mateu Puigròs l'ha nomenat batle de Son Carrió, delegat i president de la comissió d'Urbanisme i tercer batle de Sant Llorenç; a en Miquel Galmés, delegat i president de la comissió de la Zona Costanera, de Turisme, d'Educació, del SMOE i de Normalització Lingüística, a més d'esser el representant de l'Ajuntament a l'escola de Son Carrió.

-Requarantaputes, sí que ho són feiners!

-En Falera ja ho deia: feina, dedicació i bona administració.

-O encara te'n recordes?

-Sí fotre! Jo guard tots els programes i de tant en tant faig comptes pegar-los un repasset.

-I a la comissió de govern, qui hi han col·locat?

-El batle, na Jerònia, en Bovet i en Mateu de Son Carrió.

-Devien espolsar els del PPUM, si no els han deixat tocar bolla...

-Pensa-t'ho! Estaven d'acord en tot.

-No hi ha com conformar-se. I quina impressió et va fer com a conjunt?

-A mi em va semblar que el batle voldrà tallar el bacallà i que en Bovet hi vendrà a bé, sempre que li deixin posar mà -en el bon sentit de la paraula, s'entén-; els carrioners, com pots veure, controlen una gran part del poder, i si

A la fotografia de la pàgina anterior, la Corporació en ple el dia que es va constituir; a la del costat, els membres de l'equip de govern.

els deixen fer tampoc no mouran bregues, talment com na Jerònia; els del PPUM i en Tomeu Carbó no es posaren en un pla massa guerrer, i si segueixen així per ventura de tant en tant els donaran qualche tallada perquè segueixin fent bonda; i l'única oposició real serà n'Antoni Cuc.

-No hi temps que no torn!

-Santa paraula! Crec que serà una le-

gislatura entretinguda. Si no tens res que fer, el primer dijous de cada més, si no és festa o dissabte de festa, podries venir a escoltar, que sempre aprendries qualche cosa.

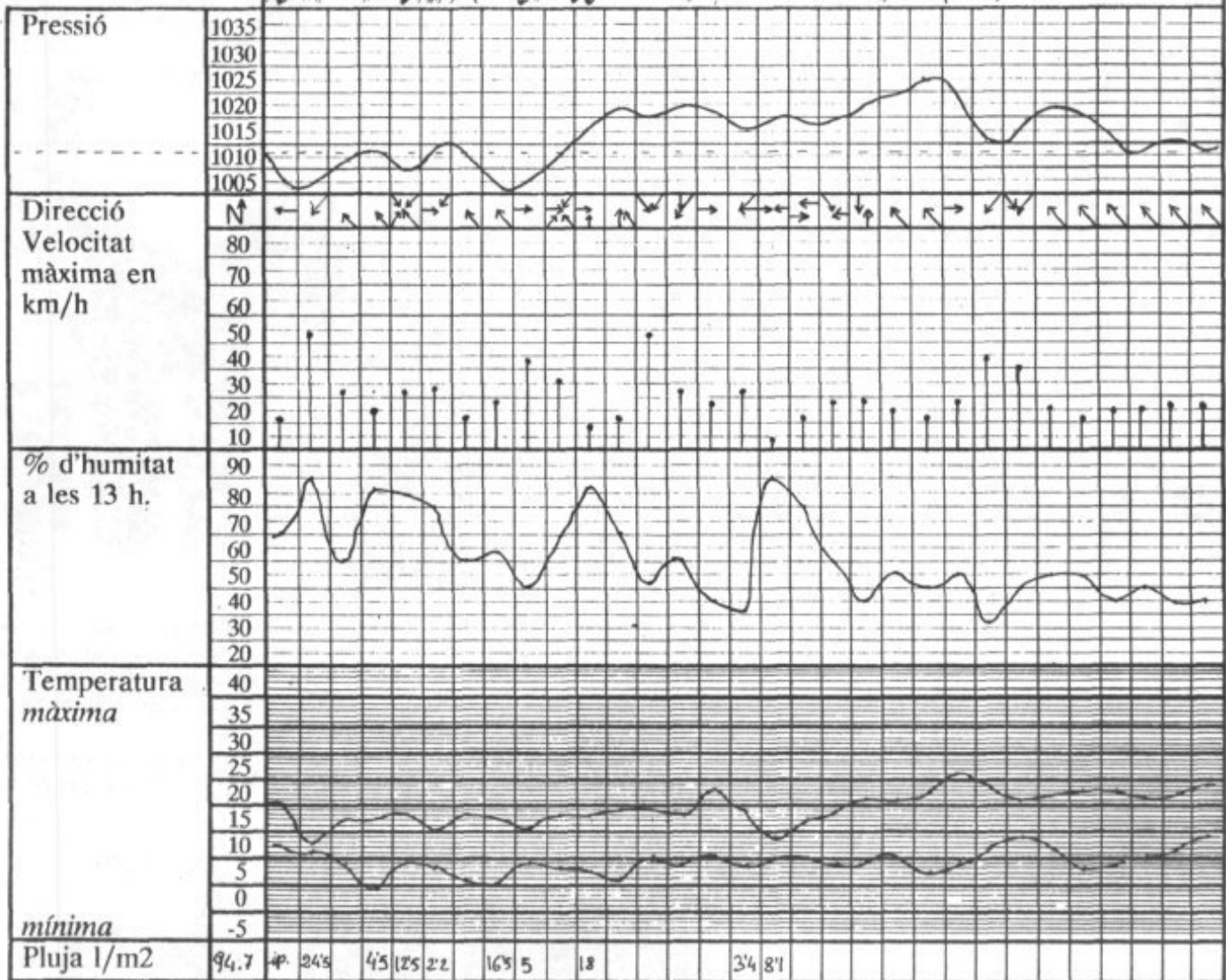
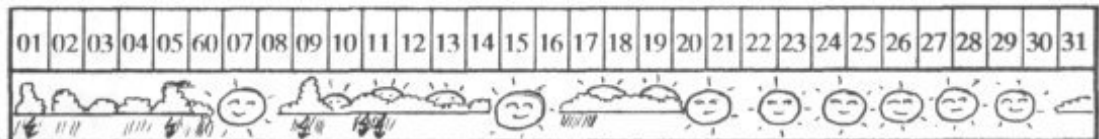
-Ja veurem, si no acaba massa tard, que per la televisió fan una pel·lícula verda.

Josep Cortès

A l'hora d'escriure aquesta nota ja no hi havia tot aquest trastum, però hi havia estat més de 15 dies, així com també hi es-

tan els fems un dia per l'altre. Per això crec que no hem de menester jardins. Quedaria millor amb una paret.

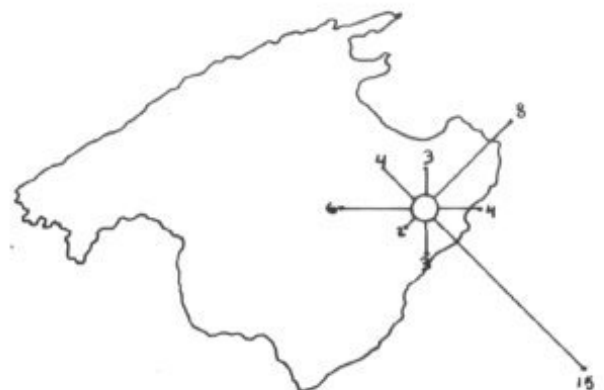

Resum comparatiu del mes

	1990	1991
Temperatura màxima	29	26
Temperatura mínima	7	4'5
Temperatura mitja	17'7	14'4
Temperatura màxima mitja		19'6
Temperatura mínima mitja		9'3
Velocitat màxima del vent	40 NE	54 NE
Granís	-	2
Tempestes	2	6
Boires	1	-
Dies de cel serè	13	13
Dies de cel nuvolat	15	12
Dies de cel cobert	3	6
Pluja	25'6	93'8
Hores de pluja		42

Des d'on ha bufat el vent

(Velocitats superiors als 15 km/h)

Definició

GOLA: Gana desordenada de menjar i beure.

GOLAFRE: Que menja molt, d'un apetit insaciable.

Suggeriments

1.- Per condimentar la majoria de les ensalades s'han de mesclar els ingredients dins un recipient (pot esser un tassó) fins que s'aconsegueixi un lligament dels mateixos. Es recomana fer-ho amb una cullera de fusta.

2.- Les ensalades que només són de verdures crues (per exemple, de lletuga) es condimenten a l'hora de servir.

Aquest mes, pensant en que molta gent vol estar en forma i tenir una línia més esvelta, volem donar-vos unes receptes que més o manco us poden servir per aconseguir aquesta figura tan desitjada i poder prendre el sol sense cap tipus de complex. Idè parlarem de les ensalades.

Les ensalades són uns plats que no només estan integrats per verdures crues, sinó que també els podem completar amb llegums, cereals, pastes, etc.

Segons la imaginació del cuiner/a aquests plats poden canviar i esser cada vegada diferents; cada persona pot lluir-se a l'hora de realitzar una ensalada - que, per cert, és tan completa que no necessita carn ni peix, i conté tot el que és necessari per a l'alimentació com a plat únic.

Un dels plats mallorquins més coneguts en aquesta temporada és el **trampó**. Cal fer una referència de que, per sistema, en els restaurants no te'n solen servir i que normalment et serveixen una ensalada de lletuga. Aquest plat, elaborat amb les verdures mallorquines, madurades al sol i sense abonaments químics, és una de les ensalades millors i més revitalitzants. El trampó més gustós de l'estiu és aquell d'un horabaixa

que, després d'un bon bany, se sol preparar damunt una penya, davant una posta de sol.

Vet-aquí unes receptes d'ensalades i algunes variants per condimentar-les:

De mongetes blanques

Ingredients

- 400 gr de mongetes
- 2 cebes tendres
- 250 gr d'embotits variats (salsitxes, cuixot fumat, butifarra catalana, llengua)
- alfàbega
- estragó fresc
- romani
- julivert
- oli aromatitzat

Preparació

Posarem l'oli d'oliva amb pastenagó, una tallada de llimona molt madura i una altra de molt verda, una fulla de llo- rer, alfàbega, una tallada de tomàtiga, romaní, 3 dents d'all, una culleradeta de pebre bo molt, una nyora i una tallada de pebre verd. Aquest oli el podem em- prar a partir del quart dia i té una dura- da de 3 setmanes.

Bullirem les mongetes i les deixarem refredar. Tallarem la ceba ben petiteta, quasi picadeta. Els embotits els tallarem a quadradets. Tots aquests ingredients els mesclarem, i per adornar hi podem posar lletuga vermella italiana i l'ull d'una lletuga mallorquina. Les herbes aromàtiques també les emprearem per adornar.

I per acabar de condimentar hi posa- rem l'oli que ja tendrem preparat amb un raget e vinagre.

De cogombre amb formatge tendre

Ingredients

- formatge tendre, millor de cabra o d'o- vella
- cogombre
- sal, pebrebò, una mica de sucre
- oli d'oliva i vinagre
- unes fulles de menta

Preparació

Es tallen els cogombres en rodanxes fines i sense pelar, es mesclen els condi- ments i es posen per damunt del co- gombre. S'hi afegeix el formatge a tros- sets i s'adorna amb fulles de menta.

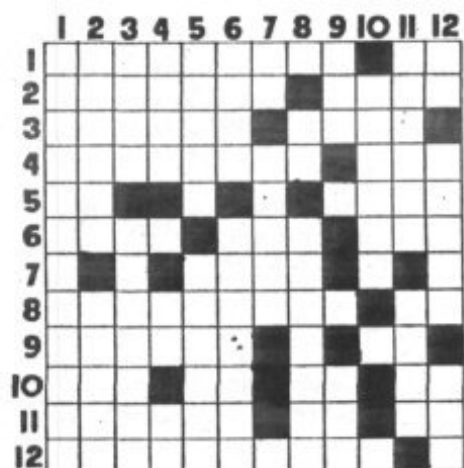
Tres variants per condimentar les verdures de fulla (lletuga, en- divia, col, bleda, espinacs...)

- 1 -4 cullerades soperes d'oli d'oliva
-4 id. de soja
-4 id. de suc de llimona
-Un all ben picat
- 2 -Una cullerada de mahonesa
-100 gr de formatge blau
-4 cullerades d'oli
-2 cullerades de vinagre de cava
- 3 -Un iogurt natural
-Un all picat
-Una cullerada de mostassa de Dijon
-Unes gotes d'ampostura
-S'aconsella posar-hi un poc d'oli de blantdindi.

Antònia Garcia

Mots Creuats

Horizontals.- 1.-Plat que es fa dels menuts dels ocells. Terminació verbal. 2.-Remor suau, confusa, que fan l'aigua corrent o les fulles mogudes pel vent. Aplicació de l'activitat humana a un fi. 3.-Rem de pala acassolada. Gran extensió d'aigua que ocupa una depressió de la Terra. 4.-Que té les qualitats del diamant. Nom d'un peix. 5.-Nota musical. Consonants. Difícil de pujar, abrupte. 6.-Boig. Tall d'un instrument. Tres vocals ben iguals. 7.-Cent. Consonant. Dit parlant, no per escrit. Consonant. Cincents. 8.-Posar a recer, a l'abrig d'alguna cosa. Nota musical. 9.-Cadascuna de les parts d'un tot dividit en dues parts iguals. Numeral ordinal amb què es designa el primer terme d'una sèrie numerada. Nota musical. 10.-Nom de lletra. Al rev., acció de fer servir una cosa. Negació. Nom de lletra. 11.-Infant nat de poc. Consonant. Pronom. Símbol de l'alumini. 12.-Foradar de part a part. La primera.

Verticals.- 1.-Acció d'embadocar. 2.-Propens a suar. Servir-se dels rems per a fer avançar una embarcació. 3.-Procreació d'animals. Rucada. 4.-Nom d'algunes plantes aromàtiques esmentades pels antics, les quals no han estat identificades. Consonant. Pronom. Pinyol de l'oliva i altres fruits. 5.-Relatiu o pertanyent a la lluna. Occident. Símbol del fósfor. 6.-Al rev., Vara de Jessè. Escassetat del necessari. 7.-La quinta i la tercera. Escollir. Símbol del sofre. 8.-Mil. Pronom. Planxes de ferro estanyades. 9.-Sense companyia, sense ningú més. La primera. Consonant. Onada. 10.-Canyís de forma rectangular sobre quatre peus que serveix per a posar-hi els fruits a assecar. Símbol del fluor. Consonant. 11.-Obertura formada per

un arc recolzat en pilars o columnes, la qual serveix generalment de pas. Vernís. 12.-Déu egipci. Conjunt de pues d'una pinta. Nom de lletra.

Solucions

Horizontals.- 1.-Escaldums.Ar. 2.-Murmuri.Obra. 3.-Baiona.Llac.4.-Adamanti.Rap. 5.-Do.R.R.Ardu.6.-Orat. Fil Aaa. 7.-C.R.Oral.T.D. 8.-Arreccer.La. 9.-Meitat.U.Fa. 10.-Ema.Su.No.Ce.11.-Nado.R.En.Al. 12.-Traspassar.A.

Verticals.- 1.-Embadocament. 2.-Suador.Remar. 3.-Cria.Arriada.4.-Amom.T. Et.Os.5.-Lunar.Ocas.P.6.-draN.Fretu-ra. 7.-Ui.Triar.S. 8.-M.Li.Llaunes.9.-Sol.A.R.Ona. 10.-Barrat.F.R. 11.-Arca-da.Laca. 12.-Ra.Puada.Ela.

Brou de lletres

A C A S C A V E L L C R
 B F D E A X I D A B A S
 C L E C B F T S T D S T
 D A F L G A T I A G T D
 L U G A H I K R M Q A A
 K T H B J U L S B L N T
 A A I M O M T P O B Y E
 C J O I I E O D R N O R
 A N D T R E E C I O L E
 A R E A L D Q R I K S N
 M F S Z A B D T A X R A
 T X I A R A T I C D S P

Ala, a cercar els noms de deu instruments musicals.

Joieria Femenias

**l·listes de noces
objectes de regal**

Rector Pasqual, 8
Tel. 569072
Sant Llorenç

Demografia

Naixaments

A Sant Llorenç, dia 26 de maig neix fill d'en Miquel i na Francisca en Miquel Marc Gayà Llull. Salut!

Dia 16 de juny neix a Sant Llorenç na Margalida Mas Rigo, filla d'en Pere Joan, el cabo, i na Francisca. Enhora-bona! (Te pareix que anirà bé així, Pere?).

En Joan Massanet Sansó, fill d'en Jaume i na Francisca, neix a Sant Llorenç dia 22. Salut!

Noces

En Francisco Gomila Llull i na Joana Mª Cabrer Esteva, feren s'esclafit a Sant Llorenç dia 22. Que tot les sigui enhora-bona.

Defuncions

En Jaume Sancho Pons, viudo, morí a Sant Llorenç el darrer de maig. Tenia 85 anys. Que el vegem en el Cel.

En Miquel Soler Duran, fadrí, morí a Sant Llorenç dia 2. Tenia 72 anys. Descansi en pau.

En Gabriel Galmés Vives, casat, morí a Son Carrió dia 4. Tenia 84 anys. Al Cel el vegem.

En Bernat Nicolau Negre, casat, morí dia 8 a Sant Llorenç. Tenia 42 anys. Descansi en pau.

A Cala Millor, dia 18 mor na Maria Massanet Fiol, viuda, tenia 87 anys. Que la vegem en el Cel.

N'Antoni Adrover Massanet, casat, morí dia 18 a Son Carrió. Tenia 60 anys. Descansi en pau.

A Sant Llorenç dia 20 mor en Jaume Martí Binimelis, viudo, tenia 90 anys. Al Cel sia.

Maria Galmés

El matrimoni a Mallorca temps enrera (II)

Les crisis matrimonials

TV3 invita els videoaficionats a fer de reporters.

TV3 ha iniciat una campanya per animar els, cada vegada més nombrosos, videoaficionats a enviar aquelles gravacions seves que puguin tenir un caràcter informatiu.

Els videoaficionats que hagin filmat algun fet que pugui ser considerat notícia, només han de trucar al telèfon (93) 473-21-88 i Televisió de Catalunya establirà el sistema més ràpid per fer arribar la cinta fins als estudis de Sant Joan Despí. Si les imatges s'emeten, Televisió de Catalunya reconeixerà de manera pública qui n'és l'autor.

Aquesta iniciativa respon al fet de que en moltes ocasions les imatges dels videoaficionats han servit per mostrar alguns fets imprevisibles que les càmeres de televisió no han pogut recollir en el mateix moment en que es passaven, malgrat la rapidesa del mitjà.

La majoria de les imatges servides fins ara pels videoaficionats corresponen a catàstrofes importants o a fets d'abast general. TV3 ja ha emès anteriorment imatges de videoaficionats amb motiu de l'onada d'explosions de gas a Barcelona, de les inundacions de Catalunya, dels incendis forestals, dels enfrontaments a la plaça de la Palmera, al barri del Besós, o de les nevades que aquest hivern han comunicat una bona part de Catalunya. També s'ha pogut oferir, gràcies a aquestes imatges, alguns fets curiosos, com l'assistència del rei Joan Carles al bateig d'un nen.

Amb la invitació als videoaficionats de Catalunya i les Balears a enviar les seves imatges, TV3 dona una sortida a gravacions que pel seu contingut poder ser interessants, alhora que intenta que tots els fets importants que es passin arreu puguin tenir un ressò a la televisió.

En el catecisme de la Doctrina Cristiana del Bisbe Nadal (1745-1818) hi havia una pregunta: *¿De què prové que hi ha tants de matrimonis desgraciats i famílies desdixades?* I tot seguit, la resposta: *De que molts es casen sens les disposicions que deurien, perquè no consultaren amb Déu ni tal vegada mb sos pares l'elecció d'estat o de la persona; y de que celebraren el matrimoni més com si fos un contracte profà que no un Sacrament, o de que quant ja són casats no compleixen les sevas obligacions.*

En aquest breu comentari tractarem només de les dues primeres causes de les crisis matrimonials, tal com eren diagnosticades a l'esmentat Catecisme, és a dir, en el segle XVIII, en general, per fer-ne després una comparació amb la problemàtica del matrimoni avui.

Es veu que molts matrimonis no havien consultat amb Déu. Això vol dir una manca, des de la fe cristiana, de reflexió personal -intra o interpersonal-, poca estimació dels valors religiosos, un no mirar les pròpies forces abans d'assumir un compromís tan seriós i definitiu que necessita de l'ajut sobrenatural. No oblidem la influència aleshores de la Revolució Francesa.

També n'hi havia que menyspreaven el consell dels pares a l'hora de triar

l'estat o la persona. I era considerada una fallida greu. Cal pensar que encara al segle XIX, segons recorda Stuart Mill, la quasi totalitat dels matrimonis, en el que feia referència a la dona, eren escollits o preparats pels pares. A Mallorca, l'Arxiu Diocesà guarda dels segles XVIII i XIX nombrosos expedients amb el títol: *Compulsió al matrimoni*, en aquells casos en què, després de la promesa o esponsals, una o ambdues parts no volien casar-se.

Oh tempora! Quins temps aquells! Era una època encara tradicional, d'un pès molt important de la religió i de l'autoritat paterna. Emperò llunyana de la llibertat, del personalisme, de la deguda valoració de l'amor, vertaderes claus del matrimoni, sobre les quals té sentit i cobra plenitud la sacramentalitat i la gràcia de Déu. Una tasca, la del matrimoni i la seva preparació, en la que, pel seu costat, la misió dels pares és aconsellar purament, sense forçar.

Es clar que a la darrerria del segle de la llum, no havia arribat encara l'hora del més gran dels signes del nostre temps, la llibertat.

Prof. A. Pérez Ramos
U.I.B.

Viatges Ultramillor

Agència de viatges del grup A, títol 999

Carrer del Sol, 19
Tel. 585720

Cala Millor (Mallorca)

El cant d'estiu

Passejar per foravila en aquest temps, ja sigui a la posta del sol o a la nit, és un plaer que encara podem assaborir gairebé en tota dimensió, amb la mateixa riquesa que ho tenien els nostres avantpassats, en el Sant Llorenç, d'ahir.

Els colors de l'horabaixa, la claretat de la nit que propicia el reflexe de la lluna... inunden els nostres ulls.

Els flaires de la flor de taronger, de l'olivarda, del fonoll i d'alguna herba-lluïsa ens possibiliten l'exercici de l'olfacte.

El cant dels rossinyols, d'alguns seblí, dels mussols i dels grins, de banda els picarols, algun motor, i també el silenci ens omplen el sentit de l'oida.

I tot arriba al cervell qui, sense donar comptes a ningú, ho enmagatzema a l'arxiu de les vivències i records.

I en aquesta actitud contemplativa estant, em sobtà el fet de sentir, mesclat amb el soroll d'un motocultor, una veu humana que enfilava melodies.

Jas! Si en feia de temps que no havia sentit cantar ningú a foravila!

I a la memòria comparagueren imatges de quan era al.lot i feinejava per foravila; qui més qui manco cantava, amb més o menys veu i encert, però cantava tonades ancestrals i una per a cada cosa, tal vegada per espantar o dissimular l'esforç físic que representava el treball, tal vegada per no pensar amb la suor o amb la

migrada soldada; tal vegada perquè era una manera de mostrar una certa felicitat, una certa adaptació de la vida humana al ritme de la inamovible successió dia-nit.

Imatges d'un Sant Llorenç ahir que, no fa gaires anys, ens va fer reviure a tots, la peculiar i singularíssima veu de l'amo Antoni Fai, antany famós pel seu cant en temps de feina i festa i en els anys setanta admirat i

guardonat en tot el contexte mallorquí i àdhuc de fora.

Avui, de cadeneres n'hi ha moltes menys que abans, però totes canten. Persones de foravila també n'hi ha moltes menys; però sentir-ne cantar alguna és qualcom excepcional.

Guillem Pont